

مقایسه‌ی پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی

آناهیتا اکبری کوچکسرای^۱، اصغر نوروزی^{۲*}، یار علی دوستی^۳

دریافت: ۱۳۹۵/۱۰/۲۳ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۲/۲۴

چکیده

پیش‌زمینه و هدف: ناتوانی یادگیری، از مهم‌ترین مشکلات دوران مدرسه می‌باشد و کودکانی که دچار ناتوانی‌های یادگیری هستند، اغلب در جریان تحصیل و یادگیری کنار می‌مانند. هدف این پژوهش مقایسه‌ی پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی در شهر قائم‌شهر می‌باشد. **مواد و روش کار:** روش پژوهش علی-مقایسه‌ای می‌باشد. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی می‌باشد که به مرکز تخصصی وابسته به آموزش و پرورش شهرستان قائم‌شهر (توانا) در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ مراجعه نموده‌اند ($n=97$). از این جامعه آماری، نمونه‌ای به تعداد ۸۰ دانش‌آموز (۴۰ دانش‌آموز دارای ناتوانی یادگیری و ۴۰ دانش‌آموز عادی) با روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شد. برای سنجش متغیرهای مورد مطالعه از پرسشنامه‌های پردازش اطلاعات عمیق اسکنونبرگ و اسکیلدر و مهارت‌های اجتماعی ماتسون استفاده شده است. جهت تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار) و استنباطی (تحلیل واریانس چند متغیری (MANOVA) در سطح معنی‌داری $P < 0.05$ استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل نشان داد که دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری از لحاظ پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی نسبت به دانش‌آموزان عادی وضعیت نامطلوب‌تری دارند. **بحث و نتیجه‌گیری:** بر اساس یافته‌های پژوهش بین پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری با دانش‌آموزان عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین دانش‌آموزان عادی در مقایسه با دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری، از پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی بهتر و مناسب‌تری برخوردارند. **کلیدواژه‌ها:** پردازش شناختی، مهارت‌های اجتماعی، ناتوانی یادگیری

مجله ایده‌های نوین روانشناسی، دوره یکم، شماره یکم، ص ۵۸-۵۱، زمستان ۱۳۹۵

آدرس مکاتبه: مازندران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، دانشکده روانشناسی، تلفن: ۰۹۱۱۸۵۸۴۵۶۳

Email: Asg.nouruzi@yahoo.com

مقدمه

سال ۱۹۶۳ بکار برده شد. تقریباً نیمی از کودکانی که خدمات آموزش و پرورش ویژه دریافت می‌کنند و حدود ۵ درصد از کل جمعیت مدارس دولتی به‌عنوان اختلال یادگیری شناخته شده‌اند (۱). ناتوانی‌های یادگیری به آن دسته از ناتوانی‌هایی اطلاق می‌شود که با وجود هوش و حواس سالم و بهنجار و محیطی طبیعی، در یادگیری کارکردهای زبانی نظیر خواندن، نوشتن و حساب کردن و نیز هماهنگی، توجه و پردازش با اختلال و نارسایی‌هایی مواجه هستند. کودکان ناتوان در یادگیری در یک یا چند فراگرد اساسی

تمام دانش‌آموزان در سنین و دوره‌های تحصیلی مختلف از نظر سطح یادگیری یکسان نبوده و بعضی از آن‌ها به ویژه در سال‌های اول تحصیل، شرایط همگون با گروه خود را از دست داده و رفتار آن‌ها آموزگاران را مجبور به ارجاع به متخصصان می‌کند. اگرچه این کودکان دارای ظاهر و هوش طبیعی هستند، لیکن در مدرسه هنگام آموزش خواندن، نوشتن و حساب دچار مشکلات جدی می‌شوند. واژه "اختلالات یادگیری"^۴ برای تبیین چنین مواردی، اولین بار توسط ساموئل کرک در

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران

^۲ استادیار روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران (نویسنده مسئول)

^۳ استادیار روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، ساری، ایران

^۴ learning disabilities

شناختی (حواس‌پرتی، عدم یادآوری اسامی، اشتباهات سهوی، مشکلات حافظه، هوش کلامی، هوش عملی و توجه انتخابی) نارسایی بیشتری نسبت به دانش‌آموزان عادی دارند.

کافی، زینالی، خسروجاوید، میانه‌نهری^۴ (۱۱)، پژوهشی را تحت عنوان مقایسه ویژگی‌های رفتاری و رشد اجتماعی کودکان با و بدون ناتوانی یادگیری را روی نمونه‌ای از ۴۵ دانش‌آموز دچار ناتوانی یادگیری و ۴۵ دانش‌آموز بدون مشکل یادگیری در شهرستان رشت انجام دادند. نتایج تحلیل واریانس چندمتغیری نشان داد که بین ویژگی‌های رفتاری کودکان ناتوان در یادگیری و کودکان بدون مشکل یادگیری تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین، رشد اجتماعی کودکان ناتوان در یادگیری پایین‌تر از کودکان بدون مشکل یادگیری است.

سلیمانی، زاهد بابلان، فرزانه و سستوده^۵ (۱۲)، به پژوهشی با عنوان مقایسه‌ی نارسایی هیجانی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بهنجار پرداختند. هدف این مطالعه مقایسه نارسایی هیجانی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بهنجار می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان مدرسه ویژه اختلالات یادگیری شهر استان اردبیل در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ بود (N=۱۵۷)، دانش‌آموز (۱۸ پسر و ۱۸ دختر) دارای اختلال یادگیری به‌عنوان نمونه پژوهش و دانش‌آموزان بهنجار با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها مقیاس نارسایی هیجانی تورنتو و پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی ماتسون روی آزمودنی‌ها اجرا شد. روش مطالعه علی-مقایسه‌ای بود. داده‌های پژوهشی با تحلیل واریانس چندمتغیری تجزیه و تحلیل شدند. نتایج پژوهش نشان داد که دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری در شناسایی، توصیف و تفکر عینی در مقایسه با دانش‌آموزان بهنجار به طور معنی‌داری ضعیف هستند. همچنین دانش‌آموزان دارای اختلال در روابط اجتماعی ضعیف بوده و در روابط اجتماعی شان رفتارهایی چون جسارت نابخاشناکی، پرخاشگری، خوداعتدالی افراطی، حسادت و گوشه‌گیری از خود نشان می‌دهند. یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از مشکلات دانش‌آموزان ناتوان یادگیری در تعاملات اجتماعی و توانایی‌های هیجانی است.

جانسون^۶ و همکاران (۱۳)، در پژوهشی تحت عنوان ضعف پردازش شناختی و دانش‌آموزان با ناتوانی‌های یادگیری خاص نشان دادند که تفاوت‌های قابل توجهی بین گروه دانش‌آموزان با ناتوانی‌های یادگیری و دانش‌آموزان عادی از نظر پردازش شناختی وجود دارد. آن‌ها گروهی از دانش‌آموزان دچار ناتوانی یادگیری را تحت آموزش با کیفیت بالا قرار دادند و نشان دادند که بدون بالا بردن مهارت پردازش شناختی این دانش‌آموزان آموزش با کیفیت بالا در یادگیری بهتر دانش‌آموزان دچار ناتوانی یادگیری اثر ندارد. بهنام (۱۴)، در یک پژوهش فراتحلیلی از ۳۹ مطالعه تحت عنوان مهارت‌های اجتماعی و ناتوانی‌های یادگیری

روانی در ارتباط با فهمیدن یا کاربرد زبان شفاهی یا کتبی، ناتوانی نشان می‌دهند. تظاهرات این ناتوانی ممکن است به صورت اختلال در گوش دادن، فکر کردن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن، هجی کردن یا حساب باشد (۲). ناتوانی یادگیری به‌عنوان یک اختلال نوروبیولوژیکی در پردازش شناختی^۱ نیز تعریف می‌شود که به علت کارکرد نابهنجار مغز به وجود می‌آید. به دلیل این بدکارکردی مغزی کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری، اطلاعات را به شیوه‌ای متفاوت از کودکان عادی دریافت و پردازش می‌کنند. نارسایی‌های پردازش اطلاعات کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری در زمینه‌هایی چون رمزگشایی یا شناسایی واژه، درک خواندن، محاسبه، استدلال ریاضی، املاء یا بیان نوشتاری و به همان میزان نیز در کارکرد نابهنجار زبان گفتاری مشخص شده است (۳). پردازش شناختی به صورت دریافت داده‌ها، ایجاد فرایند مقایسه و در نهایت تغییر یا عدم تغییر اطلاعات موجود به صورتی دیگر که به واسطه‌ی شناخت در مغز روی می‌دهد، تعریف می‌شود (۴).

از جمله مسائل رفتاری کودکان که می‌تواند در روند تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری تأثیرگذار باشد مهارت‌های اجتماعی ضعیف است. مهارت اجتماعی مجموعه رفتارهای فراگرفته شده‌ی قابل قبولی است که فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه‌ی مؤثر داشته و از واکنش‌های نامعقول اجتماعی خودداری کند (۵). اسلاموسکی و دان^۲ (۶) شناخت و مهارت اجتماعی را فرایندی می‌دانند که کودکان را قادر می‌سازد تا رفتار دیگران را درک و پیش‌بینی کنند، رفتار خود را کنترل نمایند و تعاملات اجتماعی خود را تنظیم نمایند. مهارت‌های اجتماعی بر رفتارهای فراگرفته‌ی مطلوبی دلالت دارد که فرد را قادر می‌سازد با دیگران رابطه‌ی مؤثر داشته و از واکنش‌های نامعقول اجتماعی خودداری کند (۷). مهارت‌های اجتماعی طیف گسترده‌ای از رفتارها از قبیل توانایی شروع ارتباط مؤثر و مناسب با دیگران، ارائه‌ی پاسخ‌های مفید و شایسته (۸)، تمایل به رفتارهای سخاوتمندانه، همدلانه و باری‌گرانه پرهیز از تمسخر، قلدری و زورگویی به دیگران را شامل می‌شوند (۹).

در پژوهشی نریمانی و صبحی قرامکی^۳ (۱۰)، با عنوان مقایسه پردازش شناختی-هیجانی و رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری و عادی پرداخت. هدف این مطالعه مقایسه پردازش شناختی-هیجانی و رفتارهای پرخطر در دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری و عادی بود. روش این پژوهش از نوع علی مقایسه‌ای و جامعه آماری نیز کلیه دانش‌آموزان پسر سال سوم راهنمایی شهرستان اردبیل در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ بود. اطلاعات به‌دست آمده، با استفاده از تحلیل واریانس چند متغیری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد که دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری در پردازش

^۴ Kafi, Zeinali, Khosrojauid, & Meyahnahri

^۵ Soleimani, Zahid Babelon, Farzaneh, & Sotoudeh

^۶ Jounson

^۱ cognitive processing

^۲ Slawmouski & Dann

^۳ Narimani & Subhigharamky

عادی می‌باشد که به مرکز تخصصی وابسته به آموزش و پرورش شهرستان قائم‌شهر (توانا) در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ مراجعه نموده‌اند ($n=97$). از این جامعه آماری، نمونه‌ای به تعداد ۸۰ دانش‌آموز (۴۰ دانش‌آموز دارای ناتوانی یادگیری و ۴۰ دانش‌آموز عادی) با روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شد.

ابزارهای پژوهش

۱. پرسشنامه پردازش اطلاعات عمیق: این مقیاس توسط اسکونبرگ و اسکیلدر^۲ (۱۶) ساخته شده است و دارای ۳ خرده مقیاس خواندن انتقادی، بافت اولیه و ساختار است و ۱۷ آیتم دارد. مجموع نمره های این ۳ خرده مقیاس نمره‌ی کل پردازش اطلاعات را شکل می‌دهد که به صورت مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. پایایی آزمون را از ۰/۷۵ تا ۰/۸۱ و روایی آن را ۰/۷۹ گزارش کرده‌اند. در ایران پایایی آزمون در پژوهشی به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمده است (۱۰). در پژوهش حاضر پایایی مقیاس از طریق روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد.

۲. پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی ماتسون: پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی برای سنجش مهارت‌های اجتماعی کودکان و نوجوانان تهیه گردیده است. این پرسشنامه توسط ماتسون، روتاتوری و هسل^۳ (۱۷) ساخته شده و ۵۶ آیتم دارد که مهارت‌های اجتماعی کودکان ۴ تا ۱۸ ساله را می‌سنجد و مهارت‌های اجتماعی مناسب، رفتارهای غیراجتماعی، پرخاشگری، برتری طلبی و حسادت/ گوشه‌گیری را اندازه‌گیری می‌کند. آزمودنی بر اساس یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) به هر آیتم پاسخ می‌دهد. دامنه نمره های این مقیاس از صفر تا ۲۲۴ می‌باشد. برای این مقیاس، پنج مؤلفه یا خرده مقیاس فرعی به شرح زیر تدوین شده است:

عامل اول: مهارت اجتماعی مناسب که رفتارهای اجتماعی از قبیل داشتن ارتباط دیداری با دیگران، مؤدب بودن و اشتیاقی به تعامل با دیگران به صورتی مفید و مؤثر را در بر می‌گیرد.

عامل دوم: جسارت نامناسب است که رفتارهایی مانند دروغ گفتن، کتک‌کاری، خرده گرفتن از دیگران، ایجاد صداهای نابهنجار و ناراحت‌کننده و زیر قول زدن را شامل می‌شود.

عامل سوم: تکانشی عمل کردن و سرکش بودن است که رفتارهایی از قبیل به آسانی عصبانی شدن، یکدنگی و لجبازی را در بردارد.

عامل چهارم: اطمینان زیاد به خود داشتن است و در بردارنده‌ی رفتارهایی به خود نازیدن و به دیگران پز دادن، تظاهر به دانستن همه چیز و خود را برتر از دیگران دیدن است.

عامل پنجم: حسادت / گوشه‌گیری است که در بردارنده‌ی تنهایی و حسادت می‌باشد.

یوسفی و خیر^۴ (۱۸) ضریب آلفای کرونباخ آن را ۰/۸۲ گزارش کرده‌اند. همچنین، اعتبار همزمان این پرسشنامه با آزمون مهارت‌های اجتماعی بیابانگرد ۰/۸۳ می‌باشد. در پژوهش حاضر نیز این شاخص با استفاده

نشان دادند که کودکان با ناتوانی‌های یادگیری، کمتر با دیگران دوست می‌شوند و احتمال طرد آن‌ها از طرف کودکان عادی بیشتر است. نتایج همچنین نشان داد که کودکان با ناتوانی یادگیری در مقایسه با همسالان عادی، مهاجم و نابالغ ارزیابی می‌شوند و از مشکلات شخصیتی رنج می‌برند و به سختی در کلاس درس حاضر می‌شوند.

جمشیدی و سیف نراقی^۱ (۱۵)، پژوهشی با عنوان مقایسه مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان عادی و دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی‌های ویژه یادگیری که روی یک نمونه ۶۰ تایی (۳۰ دانش‌آموز عادی و ۳۰ دانش‌آموز با ناتوانی یادگیری) در محدوده سنی ۱۲-۸ ساله دانش‌آموزان شهر تهران انجام دادند و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آماری تحلیل واریانس دوره‌ای استفاده کردند. یافته‌ها نشان دادند که در الگوهای حل مسائل اجتماعی (پرخاشگری، کناره‌گیری و مسأله‌گشایی) تفاوت‌ها از لحاظ آماری معنی‌دار است. در الگوی پرخاشگرانه، پسران مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری، در الگوی کناره‌گیری، دختران مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری و در الگوی مسئله‌گشایی، پسران عادی بالاترین میانگین را به دست آوردند. از طرف دیگر این مطالعه نشان داد بین رفتار اجتماعی دانش‌آموزان عادی و دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی‌های ویژه یادگیری تفاوت آماری معنی‌داری وجود دارد و در خود کارآمدی تصویری در دستیابی به اهداف اجتماعی نیز تفاوت‌ها از لحاظ آماری معنی‌دار است.

با توجه به مطالب گفته شده و همچنین کمبود پژوهش در این زمینه، شیوع بالای ناتوانی‌های یادگیری در دانش‌آموزان، بار اقتصادی، اجتماعی، تحصیلی و خانوادگی وجود این دانش‌آموزان و پیامدهای زاینبار این اختلالات، کمک به شناخت بهتر و نهایتاً راه کارهای درمانی و آموزشی مناسب، پژوهش حاضر بر آن است تا تعیین کند که آیا بین پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

فرضیه‌های پژوهش

۱- بین پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری با دانش‌آموزان عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

۱-۱ پردازش شناختی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری نسبت به دانش‌آموزان عادی وضعیت نامطلوب‌تری دارند.

۱-۲ مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری نسبت به دانش‌آموزان عادی وضعیت نامطلوب‌تری دارند.

مواد و روش کار

پژوهش حاضر با توجه به موضوع و فرضیه‌های طرح شده، یک پژوهش علی-مقایسه‌ای است که طی آن، به مقایسه پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری و دانش‌آموزان عادی می‌پردازد.

جامعه آماری شامل دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان

³ Matson, Rotatori, & Helsel

⁴ Youssefi & Khaer

¹ Jamshidi & SaifNaraq

² Scokenberg & Scilder

از روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۴ که در حد رضایت‌بخش هست.

اجتماعی در جدول شماره (۱) آورده شده است. همچنین نتایج آزمون همگنی واریانس‌های لوین در افراد ناتوانی یادگیری و عادی در جدول شماره (۲) آورده شده است.

یافته‌ها

میانگین و انحراف در متغیر پردازش شناختی و مهارت‌های

جدول (۱): میانگین و انحراف معیار در متغیرهای پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی

متغیرها	گروه	میانگین	انحراف معیار
پردازش شناختی	ناتوانی یادگیری	۴۲/۰۵	۷/۲۲
	عادی	۴۷/۹۵	۷/۴۵
مهارت‌های اجتماعی	ناتوانی یادگیری	۳۸/۲۰	۷/۰۷
	عادی	۳۲/۸۵	۷/۴۹

جدول (۲): نتایج آزمون همگنی واریانس‌های لوین در افراد ناتوانی یادگیری و عادی، بر اساس متغیرهای پژوهش

متغیر	F	df ₁	df ₂	سطح معنی‌داری
پردازش شناختی	۰/۰۱	۱	۷۸	۰/۹۱
مهارت‌های اجتماعی	۰/۰۵	۱	۷۸	۰/۸۲

برقرار است و لذا می‌توان برای آزمون فرضیه پژوهش، از نتایج تحلیل کوواریانس استفاده کرد.

بررسی فرض همگنی شیب‌ها

همان‌طور که در جدول شماره (۲) ملاحظه می‌شود، بین گروه عادی و ناتوان از لحاظ متغیرهای پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی مورد مقایسه در سطح $p < ۰/۰۰۵$ تفاوت معنی‌داری وجود دارد. جهت پی‌بردن به این تفاوت در مرحله‌ی بعد از طریق تحلیل واریانس یک راهه در متن مانوا به بررسی دو فرضیه فرعی این پژوهش می‌پردازیم که نتایج حاصل از آن در جدول شماره (۳) درج شده است. همچنین نتایج حاصل از تحلیل واریانس یک راهه در متن مانوا بر میانگین نمره‌های پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی در جدول شماره (۴) آورده شده است.

همان‌طور که در جدول شماره (۱) مشاهده می‌شود، میانگین پردازش شناختی در افراد عادی ۴۷/۹۵ و در افراد ناتوانی یادگیری ۴۲/۵ می‌باشد و میانگین گروه ناتوانی یادگیری در نمره مهارت‌های اجتماعی ۳۸/۲۰ و در افراد عادی ۳۲/۸۵ می‌باشد.

یافته‌های مربوط به فرضیه‌های تحقیق

قبل از انجام تحلیل ابتدا به بررسی مفروضه‌های تحلیل کوواریانس پرداخته می‌شود.

بررسی مفروضه‌های تحلیل کوواریانس: به‌منظور بررسی مناسب

بودن داده‌ها برای انجام تحلیل کوواریانس مفروضه‌های همگنی واریانس‌ها و فرض همگنی شیب‌ها در ادامه بحث قرار گرفته است.

همان‌گونه که در جدول شماره (۲) مشاهده می‌شود، آزمون لون نشان می‌دهد، برای همه متغیرهای پژوهش، پیش فرض یکسانی واریانس گروه‌ها

جدول (۳): نتایج حاصل از تجزیه تحلیل مانوا روی میانگین نمره‌های پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی

نام آزمون	مقدار	F	df فرضیه	df خطا	سطح معنی‌داری
اثر پیلایی	۰/۱۷	۸/۴۱	۲	۷۷	<۰/۰۰۱
لامبدای ویکلز	۰/۸۲	۸/۴۱	۲	۷۷	<۰/۰۰۱
اثر هتلینگ	۰/۲۱	۸/۴۱	۲	۷۷	<۰/۰۰۱
بزرگترین ریشه روی	۰/۲۱	۸/۴۱	۲	۷۷	<۰/۰۰۱

جدول (۴): نتایج حاصل از تحلیل واریانس یک راهه در متن مانوا روی میانگین نمره‌های پردازش شناختی و مهارت‌های اجتماعی

متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی‌داری
پردازش شناختی	۶۹۶/۲۰	۱	۶۹۶/۲۰	۱۲/۹۴	۰/۰۱
مهارت‌های اجتماعی	۵۷۲/۴۵	۱	۵۷۲/۴۵	۱۰/۷۸	۰/۰۲

حسادت و گوشه‌گیری را در روابط اجتماعی خود نشان می‌دهند. همچنین سیلور و همکاران (۳) نیز نشان دادند که این کودکان بیشتر از طرف دانش‌آموزانی که مبتلا به ناتوانی یادگیری نیستند طرد شده و منزوی می‌شوند که در جهت تأیید فرضیه‌ی پژوهش حاضر است. در تبیین یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر پایین بودن مهارت اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری در مقایسه با دانش‌آموزان عادی می‌توان گفت مشکلاتی که دانش‌آموزان ناتوان در یادگیری در تعاملات اجتماعی از خود نشان می‌دهند معمولاً به فقدان مهارت‌های لازم در زمینه پیش قدم بودن و نگاه داشتن ارتباطات اجتماعی مثبت بر می‌گردد. همچنین، آگالیوتیس^۲ و کالوا (۲۰) نشان دادند بسیاری از کودکان ناتوان در یادگیری در تعاملات غیرکلامی‌شان با مشکلاتی روبرو هستند در حالی که توانایی‌های غیرکلامی از جمله مؤلفه‌های مهم در مهارت‌های اجتماعی می‌باشد. از سوی دیگر می‌توان گفت دانش‌آموزان ناتوان در یادگیری شاید به دلیل به کارگیری الگوی پرخاشگرانه و الگوی کناره‌گیری و همچنین به دلیل فقدان توانایی رمزگشایی علایم غیرکلامی در تعاملات اجتماعی در مقایسه با دانش‌آموزان بهنجار از کمترین امتیاز مثبت در زمینه برقراری روابط اجتماعی برخوردار هستند (۲۱).

نتایج به‌دست آمده از آزمون فرض فوق با نتیجه‌ی پژوهش کافی و همکاران (۱۱)، زاهد، رجبی و امید^۳ (۲۲)، کشمیری^۴ (۲۳)، جمشیدی و سیف نراقی (۱۵) و مرویان^۵ (۲۴) مطابقت دارد؛ که هر یک در مطالعات جداگانه به این نتیجه رسیدند که دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری در مقایسه با دانش‌آموزان عادی از مهارت اجتماعی کمتری برخوردارند و این تفاوت معنی‌دار است. همچنین، با نتایج پژوهش بیر^۶ و همکاران (۲۵)، سابورنی^۷ (۲۶)، سوانسون و مالون^۸ (۲۷) و کلمن و منیت^۹ (۲۸) همخوان می‌باشد که نشان دادند دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری در مقایسه با دانش‌آموزان بهنجار دارای مهارت اجتماعی کمتری هستند. سیلور و همکاران (۳) نیز نشان دادند که این کودکان بیشتر از طرف دانش‌آموزانی که مبتلا به ناتوانی یادگیری نیستند طرد شده و منزوی می‌شوند (۲۳).

مهم‌ترین محدودیت این پژوهش کم بودن تعداد نمونه‌ها و محدود بودن آن به یک شهر و یک مقطع تحصیلی بود. از آنجایی که این پژوهش در رابطه با دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی انجام شده است نتایج آن به دانش‌آموزان مقاطع تحصیلی دیگر، به راحتی قابل تعمیم نیست و باید با احتیاط صورت گیرد. به متخصصان اختلال‌های ویژه‌ی یادگیری پیشنهاد می‌شود که اقدام به طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی و درمانی ترکیبی مؤثر بر قابلیت‌های پردازش شناختی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری کنند. همچنین، پیشنهاد می‌شود با توجه به اکتسابی بودن قابلیت‌های پردازش شناختی، آموزش این مهارت با استفاده از

همان‌طور که در جدول شماره (۴) نشان داده شده است، بین دو گروه آزمودنی از لحاظ پردازش شناختی تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($F=12/94, p<0/001$)؛ بنابراین، فرضیه ۱-۱ این پژوهش تأیید شد. همچنین این دو گروه از لحاظ مهارت‌های اجتماعی ($p<0/001$)، تفاوت معنی‌داری به‌دست آمد؛ بنابراین، فرضیه ۱-۲ پژوهش حاضر تأیید شد.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که در جدول شماره (۴) مشاهده شد بین دو گروه ناتوانی یادگیری و عادی از نظر پردازش شناختی تفاوت معنی‌داری وجود دارد و میانگین پردازش شناختی گروه ناتوانی یادگیری نسبت به گروه عادی بیشتر است بنابراین فرضیه ۱-۱ پژوهش تأیید شد. نتایج حاصل از این پژوهش با پژوهش نریمانی و صبحی قرامکی (۱۰) که در پژوهش خود یافتند دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری در پردازش شناختی نارسایی بیشتری نسبت به دانش‌آموزان عادی دارند و نیز با پژوهش جانسون و همکاران (۱۳) همسو است. همچنین، می‌توان گفت دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری حساسیت پایینی نسبت به انواع مختلف اطلاعات به‌ویژه اطلاعات شناختی نشان می‌دهند. این امر باعث می‌شود که اولاً محرک‌های جاری را به خوبی دریافت نکرده و در حافظه‌ی خود برای استفاده‌های بعدی ذخیره ننمایند. ثانیاً در صورت وجود چنین حافظه‌ای هم به دلیل عدم دریافت مناسب محرک‌های جاری و هم نبود سرنخ‌های بازبایی مناسب، فراخوانی یا بازبایی اطلاعات موجود در حافظه در آن‌ها که برای اعمالی چون خواندن و نوشتن و محاسبه لازم است، دشوار می‌باشد (۱۰).

نتایج به‌دست آمده از آزمون فرض فوق با نتایج حاصل از پژوهش بشرپور و احمدیان^۱ (۱۹) که نشان داده‌اند نارسایی‌هایی در پردازش اطلاعات کودکان مبتلا به ناتوانی یادگیری در مقایسه با کودکان عادی وجود دارد، همسو می‌باشد. نتایج این مطالعه با نتیجه مطالعه جانسون و همکاران (۱۳) همخوان است که نشان دادند تفاوت‌های قابل توجهی بین گروه دانش‌آموزان با ناتوانی‌های یادگیری و دانش‌آموزان عادی از نظر پردازش شناختی وجود دارد و بدون بالا بردن مهارت پردازش شناختی این دانش‌آموزان، حتی آموزش با کیفیت بالا نیز نمی‌تواند در یادگیری بهتر دانش‌آموزان دچار ناتوانی یادگیری تأثیر داشته باشد. بر اساس نتایج جدول شماره (۴) مشاهده شد که بین دو گروه ناتوانی یادگیری و عادی از لحاظ مهارت‌های اجتماعی تفاوت وجود دارد بنابراین فرضیه ۱-۲ پژوهش تأیید شد. همخوان با این نتایج در چندین پژوهش سلیمانی و همکاران (۱۲) همخوان می‌باشد که نشان دادند دانش‌آموزان دارای اختلال در یادگیری در روابط اجتماعی ضعیف بوده و رفتارهایی چون جسارت نابجا، عمل تکانشی، پرخاشگری، خوداعتمادی افراطی،

⁶ Bear

⁷ Sobornie

⁸ Swanson & Malone

⁹ Swanson & Malone

¹ Basharpour, Issazadegan, & Ahmadian

² Agaliotis

³ Zahed, Rajabi, & Omid

⁴ Kashmiri

⁵ Marvian

9. Merrel K W, Gimpel GA. Social skills of children and adolescents: Conceptualization, assessment and treatment. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc; 1998.
10. Narimani M, Subhigharamky N, Dryadl J. Compare cognitive-emotional processing and risk behaviors in students with learning disabilities and normal. [dissertation]. Ardebil University Researcher; 2014. (Persian)
11. Kafi M, ZeinaliSh, Khosrojauid M, Meyahnahri F. A comparison of the characteristics of children with and without learning disabilities, behavioral and social development. Journal of Disabilities 2012; 2(4): 139-124. (Persian)
12. Soleimani I, Zahid Babylon A, Farzaneh G, Sotoudeh M. The comparison between alexithymia and social skills of students with learning disabilities and normal. Journal of Learning Disabilities 2012; 1(1): 78-93. (Persian)
13. Johnson A, and Proctor, R.W. Attention: Theory and practice. Thousand Oaks, California: Sage, 2004.
14. Behnam B. Analysis of the incidence of learning disabilities in primary school. Journal: The Research on Exceptional Children 2006; 5(4): 417-436. (Persian)
15. Jamshidi A, SaifNaraqi M. Compare the social skills of students with learning disorder and normal students 8 to 12 years. Research in exceptional children 2005; 15, 69-86. (Persian)
16. Narimani M, Ghasempour A, Abolghasemi A, Hasanzadeh Sh. Comparison of facial expression and cognitive processing recognition in patients with schizophrenia and normal people. Journal Title: Psychological Achievements (Educational Sciences & Psychology) 2010; (17)2: 143-164. (Persian)
17. Matson JL, Rotatori AF, Helsel WJ. Development of a rating seale to measure social skills in children: The matson evaluation of social skills with youngsters (MESSY). Behaviour Research and Therapy 1983; 21(4): 335-340.

راهبردها و مدل‌های مناسب برای دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری به عمل آید. آموزش مهارت‌های اجتماعی، کلاس‌های آموزش ابراز وجود، شیوه‌های برقراری ارتباط، کمک به دانش‌آموزان در زمینه‌ی دوست‌یابی و آگاه‌سازی اولیای کودکان و مدرسه نسبت به مسائل دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری به‌منظور پذیرش آن‌ها توسط همسالان و رشد اجتماعی این قبیل دانش‌آموزان، پیشنهاد می‌شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه می‌باشد و از اساتید محترم و همچنین از کسانی که در انجام این پژوهش همکاری لازم نموده‌اند، کمال تشکر و قدردانی را داریم.

References:

1. Mohammadi R, Behnia F, Farahbod M. Occupational therapy and perceptual-motor skills in specific learning disorders. Exceptional Education Journal, 2009; 93-94. (Persian)
2. Narimani M, Vahid Z. Compare alexithymia self-efficacy and self-esteem among students with and without learning disabilities. Journal of Learning Disabilities 2013; 3(1): 78-91. (Persian)
3. Silver H, Ruff M, Iverson L, Barth T, Broshek K, Bush S, Koffler P, Reynolds R. Learning disabilities: The need for neuropsychological evaluation. Archives of Clinical Neuropsychology 2008; 23: 217-219.
4. Halligan S, Clark D, Ehlers A. Cognitive processing, memory, and the development of PTSD symptoms: Two experimental analogue studies. Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry 2002; 33: 73-89.
5. Elliot SN, Gresham FM. Social skills interventions for children. Behavior Modification 2005; 17: 287-313.
6. Gharamarodi Gh, Vahdani niya M. Social health; studying the social skills of students. 2006; 5(2), 141-147. (Persian)
7. Gresham F, Elliot S. Social skills rating system manual. Circle pine. MN: American Guidance service; 1990.
8. Bulkeley R. Gramer social skills training with young adolescents: Group and individual approaches in a school setting. Journal of Adoledecntc 1994; 17: 521-531.

- learning disabilities and normal. [dissertation]. Master of Psychology of Exceptional Children Training and Rehabilitation Center for Special Learning Disorders Torbat Heydarieh; 2009. (Persian)
24. Marvian R. Identify, analyze and compare the problems of social development and self-esteem of students with dyslexia and normal students. Seminar Behavioral Disorders in Children and Adolescents. Zanjan: Zanjan University of Medical Sciences & Health Services; 2001. (Persian)
25. Bear G, Minke K, Manning, M. Self-concept of students with learning disabilities: A meta-analysis. *School Psychology Review* 2002; 31, 405-427.
26. Sobornie EJ. Social-affective characteristics in early adolescents identified as learning disabled and nondisabled. *Learning Disabilities Quarterly* 1994; 17(4): 268-279.
27. Swanson HL, Malone S. Social skills and learning disabilities: A meta-analysis of the literature. *Social Psychology Review* 1992; 21(6): 579-582.
28. Coleman JM, Minnett AM. Learning disabilities and social competence: A social ecological perspective. *Exceptional Children* 1992; 59(3): 234-240.
18. Youssefi F, Khaer M. Validity and reliability measure and compare the performance of girls and boys Matson Social Skills on this scale. *Journal Title: Social Sciences and Human Sciences University of Shiraz* 2002; 36, 147-158. (Persian)
19. Basharpour S, Issazadegan A, Ahmadi L. Failure of sensory information processing in children with learning disabilities. *Learning Disabilities* 2012; 2(1): 25-42.
20. Gomari Givi H, Narimani M, Rabiee J. Comparison of executive functions in children with attention deficit hyperactivity disorder, learning disabilities and normal children. *Journal Title: Principles of Mental Health* 2009; 11(4), 322-333.
21. Bauminger N, Edelsztein HS, Morash J. Social information processing and emotional understanding in children with LD. *Journal Learning Disability* 2005; 38, 45-61.
22. Zahed A, Rajabi S, Omid M. Adjustment of social, emotional, academic and self-regulated learning in students with and without learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities* 2012; 1(2): 62-43. (Persian)
23. Kashmiri M. Comparing social skills of students with

COMPARING THE COGNITIVE PROCESSING AND SOCIAL SKILLS OF STUDENTS WITH LEARNING DISABILITIES AND NORMAL STUDENTS

Anahita Akbari Kouchaksaraee¹, Asghar Norouzi^{2*}, Yar Ali Doosti³

Received: 12 January, 2017   Accepted: 14 March, 2017

Abstract

Background & Aims:

Learning disability is one of the most important problems in school life, and children with learning disabilities often stay away from the process of studying and learning. The purpose of this study was to compare the cognitive processing and social skills of students with learning disabilities and normal students in Ghaemshahr city.

Materials & Methods:

The research method is causal-comparative. The statistical population consisted of students with learning disabilities and normal students who referred to a specialist center affiliated to the education of Ghaemshahr city (Tavana) in the academic year 2015-2016 (n = 97). From this statistical population, a sample of 80 students (40 students with learning disabilities and 40 normal students) was selected through multistage random sampling. To measure the variables studied, we used the Schoenberg and Skilder Deep Intelligence Inventory and Matsun Social Skills Questionnaire. Data were analyzed by descriptive statistics (mean, standard deviation) and inferential statistics (multivariate analysis of variance MANOVA) at a significant level of $P < 0.05$.

Results:

The results of the analysis showed that students with learning disabilities have a more unfavorable situation in terms of cognitive processing and social skills than normal students.

Conclusion:

According to the research findings, there is a significant difference between cognitive processing and social skills of students with learning disabilities with normal students. As well as, normal students have better and more favorable cognitive processing and social skills than students with learning disabilities.

KeyWords: Cognitive processing, Learning disabilities, Social skills

Address: Mazandaran, Islamic Azad University, Sari Branch, Faculty of Psychology

Tel: +989118584563

Email: Asg.nouruzi@yahoo.com

¹ MA Student of Educational Psychology, Islamic Azad University, Sari Branch, Sari, Iran

² Assistant Professor of Psychology, Islamic Azad University, Sari Branch, Sari, Iran (Corresponding Author)

³ Assistant Professor of Psychology, Islamic Azad University, Sari Branch, Sari, Iran